

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים



פרשת מטות, כ"ד תמוז התשע"ו

מה שווה מילה?

בפרשתנו מופיע במסגרת הלכות נדרים הציווי: "ככל היוצא מפיו יעשה". ביטוי זה מזמן לפתחנו דיון בדבר המשמעות הכלכלית של הדיבור אל מול משמעותו המשפטית.

גם ההלכה וגם החוק עוסקים רבות בשאלה מתי נקבע מעמדה החוקי של עיסקה מסוימת, או עד כמה הבטחה מהווה עילה לתביעה משפטית. באופן כללי, ההלכה נרתעת מלתת מעמד למילים ואף קובעת כי "קניין דברים איננו קניין". ההלכה מחייבת עשיית מעשה, בין אם פעולה של ממש לצורך קביעת המעמד המשפטי (כגון משיכת החפץ הנמכר לידי הקונה), בין אם בפעולה סמלית, כגון קניין סודר או חתימה על מסמך (כגון שטר). הדבר נובע מכך שאופיין של המילים מורכב גם מאזוריות. המילים נאמרות אולם הן עדיין אינן נמצאות במציאות מוחשית, ולכן גם קשה לכנס אותה לתוך מעמד משפטי. גם בעולם העיסקי נהוג לעגן הסכמים שבעל פה באמצעות חתימת מסמך, או בדרך אחרת, שיש בה בכדי לגבש את ההתחייבות ולהפוך אותה לבעלת מעמד מעשי.

אולם, לעולם צריך לזכור כי ישנו רובד נוסף למילים. המשפט או המעמד העסקי איננו נבחן רק לאור המשמעות החוקית בלבד. ישנה מערכת מוסרית רחבה, שאמנם איננה יכולה להיות עילה לתביעה של צד אחר, אולם היא חייבת להיות תביעה שאדם תובע מעצמו. רובד זה מבטא נאמנות של אדם למילים היוצאות מפיו והחובה המוסרית שהוא מעצב לאורה את חייו. רובד זה הופך את המילים שלו לבטון יצוק. הפרשה שלנו נוקטת בביטוי "ככל היוצא מפיו יעשה". אמנם, הקונטקסט איננו ההתחייבות של אדם לעמוד בדיבורו מול אדם אחר, אלא דיני נדרים, בהם החובה של האדם היא למלא את נדריו מול הקב"ה. אולם העמדה הבסיסית כלפי הדיבור צריכה להיות מורחבת גם לכל התחומים שבין אדם לחברו..

חובה זו אינה נובעת מכפייה חיצונית. יניקתה באה מעמדה מוסרית וממעמדו המיוחד של הדיבור. הדיבור הוא המאפיין המובהק ביותר של ייחודיותו של האדם. לא זו בלבד, אלא שהדבר הוא הצינור העיקרי דרכו מגשר האדם בין מחשבותיו ועולמו הפנימי לעולם המעשי שבחוץ. הדיבור אמנם אינו מגובש כמו המעשים, ועל כן מעמדו המשפטי רופף. אולם מבחינת היחס של האדם למידת האמת, וליושרה הנתבעת מעצם קיומו ומבריאתו בצלם א-לוהים – הדיבור צריך להוות דבר מה שאין אדם זז ממנו. אם הדבר נכון לכל אדם, הרי כשמדובר במנהיגים מכל סוג שהוא, על אחת כמה וכמה.

בשבועות האחרונים אנחנו למדים על היבט נוסף של עיקרון זה, והוא "סוף מעשה במחשבה תחילה", לאמור: אדם המכונן את חייו מתוך נאמנות לדיבורו, בוודאי אדם הנמצא בעמדת הנהגה או הובלה, חייב לחשוב מראש על מה שהוא אומר ולהתייחס למילותיו ברצינות לכתחילה. הוא איננו פולט את שעל ליבו כאן עכשיו, אלא מחשב משמעויות עתידיות שונות של הדברים, וכן את הדרך שדבריו עלולים להתקבל בידי אחרים. מחשבה זו פוטרת אותו ממצבים מביכים, בהם הוא נדרש להבהיר או לחזור בו "ולרדת מהעץ שעליו טיפס". זהו שכרו של מי שמלכתחילה מייחס חשיבות למילים היוצאות מפיו.

הרב יובל שרלו הוא ראש ישיבת ההסדר אמי"ת "אורות שאול" וחבר הנהלת ארגון רבני צהר



בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של יושרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

